

O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI

Alafsar Mammadov Shaxliyar ogli

Toshkent kimyo-texnologiya instituti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Mazkur tezisdagi O'zbekistonda kichik biznesni rivojlantirishda xorijiy davlatlar tajribasidan foydalanish imkoniyatlari yoritilgan. Rivojlangan mamlakatlarda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish, soliq imtiyozlarini qo'llash va innovatsion faoliyatni rag'batlantirish amaliyoti o'rganilgan. Shuningdek, xorijiy tajribani milliy iqtisodiyot xususiyatlariga moslashtirish, kichik biznes subyektlarining raqobatbardoshligini oshirish, yangi ish o'rinlarini yaratish hamda eksport salohiyatini kengaytirish masalalari tahlil qilingan. Tezis yakunida O'zbekistonda kichik biznesni rivojlantirishga qaratilgan amaliy taklif va tavsiyalar shakllantirilgan.

Kalit so'zlar: Kichik biznes, xorijiy tajriba, O'zbekiston iqtisodiyoti, tadbirkorlik, xalqaro amaliyot, iqtisodiy rivojlanish, xususiy sektor, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, moliyalashtirish mexanizmlari, soliq imtiyozlari.

Kichik biznesni rivojlantirishda zamonaviy tajribalar shuni ko'rsatadiki, xorijiy davlatlarning samarali qo'llab-quvvatlash tizimlarini o'rganish va O'zbekiston sharoitiga moslashtirish kichik biznesni rivojlantirishda muhim imkoniyat hisoblanadi. Xorijdagi tajriba shuni ko'rsatadiki, samarali qo'llab-quvvatlash tizimlari davlat siyosatining sifatli mexanizmlari bilan birgalikda ishlaganda kichik biznes subyektlari barqaror rivojlanadi. Masalan, AQShda kichik biznes boshqaruvi kichik biznesni qo'llab quvvatlashning markaziy

instituti sifatida ishlaydi: u nafaqat imtiyozli kreditlar va kafolatlar beradi, balki grantlar, moliyaviy maslahatlar, biznes reja tayyorlash bo'yicha ko'mak va ta'lim dasturlarini ham yo'lga qo'ygan. Bu yondashuv kichik biznesning turli bosqichidagi ehtiyojlarini qamrab olib, ularni kompleks qo'llab quvvatlaydi. O'zbekiston sharoitida ham o'xshash tizimni yanada chuqurlashtirish orqali, masalan, "Tadbirkorlikni rivojlantirish jamg'armasi"ning imkoniyatlarini kengaytirish, hududiy tadbirkorlik markazlari orqali nafaqat kredit kafolatlari balki biznes maslahat xizmatlarini taklif etish orqali moliyaviy yordamning samaradorligini oshirish mumkin.

Yevropa davlatlarining tajribasi, xususan Germaniya, Buyuk Britaniya va boshqa rivojlangan iqtisodiyotlarda biznes inkubatorlari, innovatsion markazlar va texnoparklar kichik biznesni rivojlantirishda ustuvor rol o'ynaydi. Bu markazlar tadbirkorlarni infratuzilma bilan ta'minlabgina qolmay, ularni birlashtiruvchi ekotizim yaratadi, u yerda startaplar, kichik ishlab chiqaruvchilar va xizmat ko'rsatuvchi korxonalar bir joyda rivojlanadi. O'zbekistonda ham bu modelni kengaytirish mumkin. Masalan, Qashqadaryo va Buxoro kabi hududlarda allaqachon biznes inkubatorlar tashkil etilgan bo'lsa, ularning faoliyatini sanoat tarmoqlari bilan bog'lash, Texnoparklar bilan hamkorlikda yangi texnologiyalarni joriy etish orqali Respublikada innovatsion kichik biznesni qo'llab quvvatlash samaradorligini oshirish mumkin.

Rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, kichik biznes iqtisodiy o'sishni jadallashtirish, aholi bandligini ta'minlash, innovatsion faoliyatni kengaytirish hamda hududiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Shu sababli ko'plab davlatlar kichik biznesni qo'llab-quvvatlash maqsadida soliq imtiyozlari, subsidiyalar, imtiyozli kreditlar, raqamli platformalar va biznes inkubatorlari kabi mexanizmlarni amaliyotga joriy etgan. Ayniqsa, AQSH, Germaniya, Xitoy, Janubiy Koreya, Yaponiya va Singapur kabi davlatlarda kichik biznesni qo'llab-quvvatlashning samarali mexanizmlari shakllangan. Ushbu davlatlarda soliq imtiyozlari, moliyaviy qo'llab-quvvatlash, innovatsion texnologiyalarni joriy etish, eksportni

rag'batlantirish hamda raqamlashtirish orqali kichik biznes subyektlarining raqobatbardoshligi oshirilmoqda. Mazkur tajribalarni O'zbekiston sharoitiga moslashtirish orqali tadbirkorlik muhitini yaxshilash, yangi ish o'rinlarini yaratish va iqtisodiy samaradorlikni oshirish mumkin. Quyidagi jadvalda O'zbekistonda kichik biznesni rivojlantirishda xorijiy davlatlar tajribasidan foydalanish imkoniyatlari keltirilgan (1-jadval):

1-jadval

Kichik biznesni rivojlantirishning xorijiy davlatlar tajribasi¹

Davlat	Kichik biznesni rivojlantirish tajribasi	O'zbekiston uchun foydalanish imkoniyatlari
AQSH	Startup va innovatsion bizneslarni moliyalashtirish tizimi rivojlangan	Innovatsion tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash fondlarini kengaytirish
Germaniya	"Mittelstand" modeli asosida oilaviy bizneslarni rivojlantirish	Oilaviy tadbirkorlik va kichik ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash
Xitoy	Soliq imtiyozlari va eksportni rag'batlantirish siyosati	Eksportyor kichik biznes subyektlariga soliq yengilliklarini joriy etish
Yaponiya	Texnologik modernizatsiya va sanoat kooperatsiyasi	Kichik biznesda innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish
Janubiy Koreya	Raqamli iqtisodiyot va elektron tijoratni rivojlantirish	Elektron savdo platformalarini rivojlantirish va raqamlashtirish
Singapur	Biznesni ro'yxatdan o'tkazish va boshqaruvning soddalashtirilgan tizimi	Tadbirkorlik faoliyatini boshlash tartiblarini yanada soddalashtirish

¹ Muallif tomonidan tayyorlangan

Turkiya	Kichik biznesni imtiyozli kreditlash va subsidiyalar berish	Imtiyozli kreditlar hajmini oshirish va moliyaviy qo'llab-quvvatlash
Malayziya	Halol mahsulotlar eksportini rivojlantirish	Mahalliy mahsulotlarni xalqaro standartlarga moslashtirish

Ushbu jadval ma'lumotlari tahlili shuni ko'rsatadiki, rivojlangan davlatlarda kichik biznesni qo'llab-quvvatlashning turli samarali mexanizmlari shakllangan bo'lib, ular iqtisodiy o'sishni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. AQSH tajribasida innovatsion biznes va startaplarni moliyalashtirish tizimi rivojlangan bo'lsa, Germaniyada oilaviy biznes va kichik ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlashga katta e'tibor qaratilgan. Xitoy tajribasi esa eksportni rag'batlantirish va soliq imtiyozlari orqali kichik biznesni rivojlantirish samaradorligini ko'rsatadi.

Yaponiya va Janubiy Koreya tajribasida texnologik modernizatsiya hamda raqamli iqtisodiyot ustuvor yo'nalish sifatida qaraladi. Bu tajribalarni O'zbekiston sharoitida qo'llash orqali kichik biznes subyektlarining raqobatbardoshligini oshirish mumkin. Singapurdagi soddalashtirilgan biznes boshqaruvi tizimi esa tadbirkorlik muhitini yaxshilash uchun muhim model bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, Turkiya va Malayziya tajribasi kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash hamda mahsulotlarni xalqaro standartlarga moslashtirishda muhim ahamiyatga ega.

Xalqaro tajriba shuni ham ko'rsatadiki, eksportni rag'batlantirish mexanizmlari kichik biznes subyektlarini global bozorlarga jalb etishda muhim rol o'ynaydi. Koreya va Germaniyada bu borada moliyaviy kafolatlar, tashqi bozor bo'yicha maslahat xizmatlari, sug'urta va grantlar mavjud bo'lib, tadbirkorlar strategik hamkorliklar o'rnatish imkoniyatlariga ega bo'ladilar. O'zbekiston sharoitida ham eksportni qo'llab quvvatlash mexanizmlarini kuchaytirish istiqbolli yo'nalish hisoblanadi: masalan, "O'zbekeksport"

faoliyatini kengaytirish, yangi bozorlar bo'yicha treninglar, tarmoq tadbirlari va savdo missiyalarini tashkil etish orqali kichik biznes subyektlarining tashqi bozorlarga kirish imkoniyatlarini oshirish mumkin. Bundan tashqari, O'zbekistonning Yevropa Tiklanish va Taraqqiyot Banki (EBRD) orqali yoshlarga yo'naltirilgan moliyaviy paketlar orqali (masalan, Youth in Business dasturi) kichik biznesni qo'llab quvvatlash orqali eksport qiluvchi subyektlar sonini ko'paytirish imkoniyati mavjud.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda kichik biznesni rivojlantirishda xorijiy davlatlar tajribasidan foydalanish tadbirkorlik faoliyatini kengaytirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Rivojlangan davlatlar tajribasi kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash, innovatsion texnologiyalarni joriy etish, eksport salohiyatini oshirish va tadbirkorlik muhitini yaxshilash samarali natijalar berishini ko'rsatadi. Shu munosabat bilan, O'zbekistonda kichik biznes subyektlari uchun imtiyozli kreditlar va kredit kafolatlari tizimini takomillashtirish, startup loyihalarini moliyalashtirish manbalarini kengaytirish hamda raqamli xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini oshirish maqsadga muvofiq. Shuningdek, Germaniya, Yaponiya, Janubiy Koreya va Singapur kabi davlatlarning kichik korxonalar o'rtasidagi kooperatsiya, innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash va kasbiy tayyorgarlik bo'yicha tajribalarini milliy sharoitga moslashtirish lozim. Hududlarda tadbirkorlik infratuzilmasini rivojlantirish, biznes-inkubatorlar faoliyatini kengaytirish va tadbirkorlarning xalqaro bozorlarga chiqishini rag'batlantirish ham ustuvor vazifalardan hisoblanadi. Umuman olganda, xorijiy tajribani mahalliy iqtisodiy sharoit, mavjud resurslar va institutsional imkoniyatlarni hisobga olgan holda joriy etish kichik biznesning barqaror rivojlanishiga, aholi farovonligining oshishiga hamda mamlakat iqtisodiy salohiyatining mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 9-iyundagi "Tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash davlat jamg'armasi faoliyatini

yanada takomillashtirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-150-sonli Farmoni

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 26-sentabrdagi "Tadbirkorlik subyektlarini yangicha yondashuvlar asosida qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-176-son Farmoni

3. Abduraxmanova M.M. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sub'ektlari faoliyatini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashni takomillashtirish. i.f.n. ilmiy darajasini olish taqdim etilgan dissertatsiya avtoreferati. -T: 2012, 8-9-bet

4. Sh.S.Nurmatov. Moliyaviy rag'batlar va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash mexanizmlari: ilmiy-tahliliy maqola // Iqtisodiyot va innovatsiyalar jurnali, 2022, №2. S. 34–48.

5. G.Sh.Xonkeldieva. Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida innovatsion tadbirkorlikni boshqarishning ilmiy-metodologik asoslari: i.f.d. (DSc) diss. avtoreferati. – T: TDIU, 2018. 56 b.

6. Гришин Р.А. Современные подходы к государственной поддержке стартапов и малого бизнеса // Экономические исследования. 2018. №6. С. 23–35.

